

Generatie vrede

25 september 2022

ds Rob van Essen

En bij dit alles, er is tussen ons en u een onoverkomelijke kloof, opdat zij, die vanhier tot u zouden willen gaan, dit niet zouden kunnen, en zij vandaar niet aan onze kant zouden kunnen komen. Lukas 16:26 (NBG51)

In de lezingen van vanmorgen gaat het over een kloof. Bij Amos is het de kloof die rijk en arm scheidt ('Jozefs volk gaat ten onder'). De mentaliteit van deze rijken wordt in de gelijkenis bij Lucas scherp belicht. De evangelist laat Abraham letterlijk over een onoverbrugbare kloof spreken tussen de rijke en Lazarus. Terwijl Lazarus nota bene op zijn stoep de Straatkrant verkoopt.

Nu wij in Europa op de rand staan van een mondiaal conflict, complottheorieën mensen in de greep hebben, komen we tot de ontdekking hoe groot de kloof is die velen ook in onze samenleving van elkaar scheidt.

Dat geldt niet alleen de verhouding oppassende burger en vluchteling. Er is ook kloof tussen uitkeringsgerechtigden en welvarenden, psychiatrische patienten en 'normale mensen'. En de klacht van de profeet is dat niemand er wakker van ligt dat mensen onbereikbaar voor elkaar zijn. De vraag vanmorgen is: hoe overbruggen we die kloof voor het te laat is!

Hoe kan de gemeente van hoop getuigen in de wereld waarin ze geroepen is te spreken van de God die muren afbreekt en mensen verzoent?

Het is tragisch dat er juist onder degenen die een christelijke inbreng in de politiek benadrukken, grote verdeeldheid is. Kun je een muur tussen mensen afbreken in een bondgenootschap met mensen die – met een beroep op de Joods-christelijke traditie een hele bevolkingsgroep buitensluiten? En als ook christelijke en liberale politici bepleiten het vluchtelingenverdrag te herzien, dan sta je als vredesbeweging met de slogan 'Generatie vrede' met lege handen. Een onguur klimaat met pleidooi om de grenzen te sluiten. Zo ontnemen we de vreemdeling onder ons de hoop dat hij bij mag dragen aan een samenleving waarin kloven gedicht en muren afgebroken zijn?

De gelijkenis van Jezus heeft een grote actualiteit, want wij leven in een wereld waarin steeds meer burens op onze stoep liggen. Op de stoep van Europa liggen vluchtelingen uit Afrika, uit Iran, Syrië en Oekraïne. Karl Barth zei over Lazarus: "Er ist da, er liegt vor unserer Türe. Wir haben und er hat nicht. Er ist bedürftig, wo uns Gott geholfen hat". Voor wie honger is God brood zei Ghandi.

Uiteraard zijn we geneigd de rijke in deze gelijkenis te veroordelen: onze sympathie ligt direct bij de 'underdog' Lazarus. Maar wie de gelijkenis goed leest hoort geen vreselijke dingen over de rijke. Heel veel mensen - misschien wijzelf wel - zouden wel zo willen leven als hij. Hoevelen spelen er niet in de postcode loterij in de hoop op zijn minst een miljoen te winnen: dan kun je het huis van je dromen kopen, kleding naar de laatste mode, iedere dag feesten met je vrienden en de lekkerste gerechten op tafel zetten. Helaas, zo rijk zijn wij niet.

Alhoewel, door de ogen van de arme Lazarussen bekeken, zouden onze huizen best eens op paleisjes kunnen lijken en zijn onze tafels zeer wel voorzien. En kleding hebben we in overvloed: het is geen probleem vrachtwagens vol kleding in te zamelen voor Oekraïners aan de Poolse grens. Maar in veel dorpen en steden vinden we de aanwezigheid van vluchtelingen ineens problematisch. Voor de verre armen vallen er wel wat brokken van onze tafels. Maar zien we Lazarus op onze stoep, de vluchteling, de straatkrantverkoper bij de supermarkt.

In de gelijkenis verwijt Jezus de rijke zijn rijkdom niet. Abraham, bij wie Lazarus na zijn dood troost ontvangt, was ook een rijk man, met kudden en vele knechten. Maar Jezus wil ons met deze gelijkenis de ogen openen voor iets anders: voor de onoverbrugbare kloof tussen Lazarus en de rijke. Het is nog niet zo lang geleden dat wij in Europa dachten dat armoede en rijkdom door God beschikt waren. Dat waren de standen die God gewild had. Daartegen in opstand komen was revolutie en anarchie, een bedreiging voor de status quo. Nog steeds ontmoet ik bejaarden in de gemeente die vertellen dat ze niet met de man/vrouw van hun keuze mochten trouwen, omdat hij/zij van te lage komaf was, of Rooms Katholiek.

Jezus vertelt hoe noodlottig de kloof tussen mensen is: arm en rijk, zwart en blank, Duitser en Nederlander, christen en islamiet. Ze zien elkaar niet als naaste, als buurman, maar als iemand voor wie zij geen verantwoordelijkheid dragen. Mensen zijn geneigd zich in hun eigen wereld te bewegen. In een andere gelijkenis zegt Jezus: Als je een maaltijd aanricht, nodig dan niet je vrienden en bekenden uit, die ook jou weer iets terug kunnen doen, maar nodig de bedelaars, de blinden en de lammen. De gelijkenis van

vanmorgen geeft geen informatie over het hiernamaals, maar wijst ons terug naar de kloof in het 'hieden'!

De oproep is: stap over de kloof heen die je van die ander scheidt. Lazarus *kan* niet over de kloof heen stappen: hij is de bedelaar, geheel en al afhankelijk. De arme moet wachten tot hij gezien wordt! Denk ook maar aan de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. Aan de kant van de weg ligt de man die door rovers in elkaar is geslagen. Zien de voorbijgangers hem werkelijk, of zitten ze in hun eigen wereld van zorgen en plichten en genoegens opgesloten. Een kloof scheidt hen.

De rijke en Lazarus, samen worden ze genoemd, maar in die eerste verzen horen we niet dat de rijke Lazarus gezien heeft! 'Het vreselijke is zijn onschuld, waarmee hij contactarm en onbekommerd aan zijn omgeving voorbij leeft. Evenals de priester en de leviet ziet hij de noodlijdende gewoon niet' (E. Schweitzer). Er is een kloof, niet door God gemaakt of gewild, maar een kloof omdat wij doof zijn voor de woorden van God.

Dan horen we: Het geschiedde (op zekere dag, NBV) dat de arme stierf. 'Het geschiedde' - dat klinkt in de Schriften altijd als er een keerpunt is. Als *God* geschiedenis maakt. De arme Lazarus wordt bevrijdt uit zijn miserabel bestaan en de engelen dragen hem in Abrahams schoot. Over zijn geloof of vroomheid wordt niets gezegd. Noordmans; 'Lazarus gelooft met zijn zweren'. God ontfermt zich over de arme: als mensen dat niet doen, dan doet Hij dat. Ook de rijke sterft en als hij de ogen opslaat ziet hij eindelijk de kloof die hem van Lazarus scheidt. Dat komt omdat de rollen zijn omgekeerd - hij is de behoeftige: de tragiek is nu echter dat deze kloof *onoverkomelijk* is! 'Had ik maar....' Niet omdat God zo wreed is, maar omdat de rijke de kloof tijdens *zijn leven* niet is overgestoken. 'Kiest dan *heden* wie gij dienen zult', zegt de Schrift.

Nogmaals, deze gelijkenis moet niet gehoord moet worden als een beschrijving van het leven na de dood. Jezus gebruikt beelden uit zijn dagen, om zijn hoorders een ernstige waarschuwing mee te geven. Laten we fantasieën van sommige kerkvaders, dat het tot de vreugden van de hemel behoort om de goddelozen in de hel te zien lijden, maar vlug vergeten.

We kunnen beter goed letten op wat er in de gelijkenis gebeurt. Waar de rijke nooit de kloof is overgekomen, verlangt hij nu dat *Lazarus* komt om hem water te brengen. En *Lazarus* moet naar zijn vijf broers gaan om hen te waarschuwen. Hij beseft niet dat hij van een ander vraagt, wat hij alleen zelf had kunnen doen. De kloof tussen hem en Lazarus, blijkt hem ook van God te scheiden. We kunnen Gods goedheid niet genieten, buiten de naaste om.

Maar er is een weg over de kloof: 'ze hebben Mozes en de profeten', zegt Abraham. De woorden van God kunnen de samenleving genezen. Ze kunnen de kloof dichten. Jezus, het vlees geworden woord van God, brak de muur af tussen Jood en heiden, slaaf en vrije, arm en rijk.

Als wij ons door de woorden van God laten gezegen, dan wordt niet alleen de arme daar beter van. In de ontmoeting met de minsten van Jezus' broeders realiseren we ons hoezeer wij - self supporting als we dachten te zijn - afhankelijk van hen zijn om de kloof van zelfzucht en desinteresse over te kunnen steken. 'Ben ik mijns broeders hoeder?' - Ja, zeker, want alleen als we elkaars leven behoeden, is er toekomst. In dit verband wijs ik erop dat de 'rijke man' geen naam heeft in de gelijkenis. Zoals ook farao geen naam heeft in het boek Exodus. Wie zich het heden gulzig toeëigent, verspeelt de toekomst. Zijn of haar naam leeft in geen mensenhart voort.

De dichter Gerrit Achterberg schreef: 'van heden/ tot aan die andere eeuwigheid/ is maar één schrede'. Hoe overbruggen we de kloof die ons van de medemens scheidt. De argwaan tegenover wie anders is, anders gelooft dan wij? Vandaag maken wij samen een nieuw begin. In de kerk zijn we zaam-horig bij elkaar, de liederen, de woorden, brood en de wijn. Een zootje ongeregeld zingt eenstemmig, slaat de handen inéén, wordt helder ziende. Sommigen zijn vrijwilliger bij de voedselbank, anderen mantelzorger, iemand gaat straks bij een buurman langs. 'Even kijken hoe je het maakt'. Het zijn evenzovele tekenen van hoop, bruggen naar de naaste. Het evangelie roept ons op geen toeschouwer te blijven, maar te leven uit de hoop. Niet allereerst aan z'n zweren herkennen we Lazarus, maar daaraan dat hij/zij mij de ogen opent. Mij dwingt innerlijk vrij te worden. Lazarus roept ons weg uit de duivelscircels van excuses en uitgestelde goede werken. Nu is het tijd om over de brug te komen en op te staan als 'generatie vrede'.

Amos 6:1-10 Lucas 16:19-31